

ORGANIZACE JEDNOTNÉHO PALEBNÉHO SYSTÉMU PROSTŘEDKŮ PVO

Zavádění kvalitativně nových a účinnějších druhů vojenské techniky do vojsk vyvolává nejen změny v bojovém složení vojsk, ale i v novém vymezení jejich místa, úlohy a způsobů boje, forem manévru, jejich materiálně technickém a bojovém zabezpečení, v systému velení.

Jestliže před nedávnem měly tyto změny zpravidla evoluční charakter a na-venek nebyly zvláště pozorovatelné, pak v současnosti mají charakter prudkého kvalitativního skoku. Je to zvlášť patrné ve vojsku PVO. Kvalitativně nová technika vojska PVO se především vyznačuje podstatně větší palebnou mohutností, účinností střel, mobilností, větším akčním rádiem a také větší odolností. Z jejího hodnocení můžeme vyvodit tyto závěry:

- několikanásobný růst prostorových palebných možností prostředků PVO si vynutil i nový přístup k jejich použití. Dřívější objektová PVO se mění na pásmovou nebo prostorovou (víceobjektovou) anebo dokonce prostorově objektovou a tato tendence se bude dále prosazovat a rozšiřovat;
- možnosti soudobého letectva překonávat PVO v celém rozsahu výšek si objektivně vynucují za základ palebného systému považovat smíšená uskupení různých typů pozemních prostředků PVO s převahou malovýškových kompletů;
- smíšená uskupení jako důsledek objektivního vývoje a tvořící se organizační struktury kladou zvýšené nároky na organizaci velení a jeho automatizaci;
- hromadné použití řízených střel s plochou dráhou letu, konstrukce řízených jaderných pum a nebezpečí použití neutronových zbraní si vynutí zavedení dalších nových prostředků obrany proti nim.

Z těchto závěrů vyplývají i požadavky na organizaci jednotného palebného systému PVO. Je nutné ovšem ujasnit, co pod tímto pojmem rozumíme.

Jednotný palebný systém je účelně uspořádaná množina různorodých palebných, průzkumných, velících a zabezpečovacích prvků ke koordinovanému plnění různorodých palebných úkolů při odražení náletů vzdušného nepřítele.

Zorganizovat jednotný palebný systém PVO na operačním stupni velení znamená:

- účelně rozdělit prostředky PVO na důležité směry činnosti pozemních vojsk (vzdušného nepřítele) a s ohledem na ně účelně uspořádat uskupení útvarů a svazků PVO;

- vytvořit takový systém průzkumu vzdušného nepřítele, který zabezpečí jednotné pochopení vzdušné situace všemi útvary (jednotkami) vytvořeného uskupení;

- zkoordinovat palebnou činnost uspořádaného uskupení útvarů a jednotek PVO, to je vymezit pravidla palebné činnosti jednotlivých stupňů velení, jejich pravomoci a odpovědnost;

- zkoordinovat činnost uskupení útvarů (jednotek) vojska PVO se stíhacím letectvem, vojsky PVOS a sousedy tak, aby každý druh vojska znal své místo a úlohu v jednotném palebném systému;

- zřídít takový systém velení a spojení, který zabezpečuje včasné uložení a jednoznačné pochopení určených úkolů;

- přijmout účelná opatření k zabezpečení bojové činnosti smíšených uskupení a tím dosáhnout jeho odolnosti v podmínkách různé odvetné činnosti nepřítele;

- uskutečnit opatření raketového, technického a materiálního zabezpečení.

Řešení těchto otázek souvisí tak či onak s problémy centralizace a decentralizace. Jde o polární kategorie, které tvoří dialektickou jednotu. Centralizovat řízení jakékoli činnosti je rozumné jen do takového stupně či takových podrobností, pro které má rozhodovací stupeň k dispozici včas potřebné informace. Pokud tomu tak není, stává se centralizace samoučelnou, ba dokonce brzdicí silou při plnění stanovených funkcí systému. Naopak decentralizace není v rozporu s centralizací, byl-li systém centrálně zorganizován, třeba by v průběhu činnosti jeho jednotlivé články plnily ve stanoveném rozsahu úkoly samostatně.

Analyzovat uvedené požadavky na jednotný palebný systém PVO znamená najít především meze centralizace a decentralizace a také možné postupy jejich realizace za existujících podmínek a možností zaváděné techniky.

Účelně uspořádat smíšené uskupení prostředků PVO znamená stanovit především protiletadlovým raketovým útvarům konkrétní bojovou sestavu s přihlédnutím k potřebám obrany vojsk a objektů na různě důležitých směrech činnosti při respektování požadavků radioelektronické koexistence. Jde o centralizovanou koordinaci bojových sestav do divizních protiletadlových raketových útvarů včetně z operačních stupňů velení (A, F). Koordinaci rozmístění ostatních divizních prostředků PVO je účelné ponechat v pravomoci náčelníků PVO divizí, neboť tyto prostředky PVO nemohou být palebně z operačních stupňů řízeny. Všechny stupně přitom musí respektovat zásady a normy rozmísťování prostředků PVO, jak jsou stanoveny v předpisech a pomůckách vojska PVO. Protože jsou všeobecně známy, nebudu je opakovat.

Při tvorbě systému průzkumu vzdušného nepřítele bereme v úvahu, že centralizace radiolokační i jiné informace má smysl, jestliže výsledků průzkumu můžeme také centralizovaně využít. Známe, že to je za současných možností radiolokační techniky, způsobu sběru, přenosu, zpracování a zobrazení radiolokační informace sotva možné. Proto také snahy předávat v rádiových sítích uvědomování operačních stupňů výsledky průzkumu pozorováním nemají praktický význam, protože náročnost jejich centralizovaného zpracování není ade-

kvátní možnostem a rozsahu jejich využití. Mají však svou cenu pro ty cílové kanály (palebné jednotky), které výsledků průzkumu pozorováním mohou využít pro palebné působení a pro bezprostřední varování jednotek, míst velení a jiných objektů. Snaha vědět o všem, rozhodnout o všem, nejsou-li odpovídající technické prostředky, má za následek vznik nepřehledné situace, v důsledku čehož se ztrácí přehled i o těch cílech, které příslušný stupeň sledovat má a musí a o jejichž ničení má a také musí rozhodovat. Při respektování tohoto racionálního přístupu jde o účelnou dělbu práce i funkcí mezi taktické a operační stupně velení. Aplikováno na možnosti současného systému průzkumu to znamená:

- taktické stupně velení, protože ve svém souhrnu musí samostatně zjišťovat a ničit cíle minimálně do výšky 3000 m, je nutné vyzbrojit radiolokátory pro spolehlivé zjišťování těchto cílů s minimálním výškovým stropem přesahujícím odpovídající výškový dosah kompletů těchto stupňů. Tento požadavek je v současné době realizován radiolokátory P-15 (P-19), P-40 a baterijními řídicími radiolokátory PLRK. Typické radiolokátory pro zjišťování nízké letčích cílů s malou efektivní odrazovou plochou však dosud nemáme;

- průzkum vzdušného nepřítele na operačních stupních velení PVO by měl navazovat na divizní průzkumný systém tak, aby bylo zabezpečeno spolehlivé zjišťování a plynulé vedení cílů od středních výšek (minimálně 3000 m) do stratosférických výšek (30 000 m), tj. cílů, o jejichž přidělení mohou v současných podmínkách tyto stupně rozhodnout. Tento požadavek je v současné době realizován prostředky radiotechnických útvarů armád a frontu, vybavených radiolokátory typů P-12, P-18, P-15, P-40 a výškoměry PRV-9, PRV-16.

Můžeme tedy závěry pro organizaci systému průzkumu z hlediska potřeb palebného systému shrnout takto:

- průzkum pozorováním s využitím předsunutých pozorovatelů organizujeme pro bezprostřední využití výsledků jednotlivými cílovými kanály a na VS pro realizaci opatření vzdušného poplachu; střediska radiolokačního průzkumu operačních stupňů jeho výsledky nebudeme zatěžovat;

- na stupni jednotky, útvaru, svazku a vojska PVO i vševojskového svazku organizujeme radiolokační průzkum s důrazem na samostatné zjišťování a palebné využití radiolokačních informací o cílech ve výškách především do 3000 m;

- na operačních stupních velení organizujeme radiolokační průzkum s důrazem na zjišťování a palebné využití radiolokačních informací o cílech ve výškách nad 3000 m. To předpokládá vytvářet linie RTH s ohledem na potřeby palebného řízení armádních a frontových útvarů a svazků vojska PVO. Všeobecně to znamená, že první linii RTH je nutné volit v prostoru prvosledových svazků (prvního pásma PVO), ve vzdálenosti 10–15 km od čáry dotyku a zabezpečovat ji silami radiotechnických praporů armád jako dosud; druhou linii volit v prostoru druhsledových svazků (druhého pásma PVO) nebo před nimi a třetí linii v prostoru druhého sledu frontu či frontových záloh nebo před nimi. Druhou a třetí linii zabezpečují síly radiotechnického pluku frontu.

Při sledování palebného systému (palebné činnosti) vycházíme z reálných možností jednotlivých stupňů velení. V řadě prací i odborných článků bylo teoreticky zdůvodněno a na cvičení Taran-81 potvrzeno, že centralizované přidělování cílů z operačních stupňů do výšky pod 3000 m není prakticky možné. Obdobně byly zdůvodněny meze centralizace i na taktických stupních. Kromě výškové hranice je nutné palebný systém zorganizovat i prostorově, tzn. stano-

vit svazkům a útvarům vojska PVO pásma (sektory) odpovědnosti, aby prostor jejich samostatné činnosti byl jednoznačně vymezen. Dále je potřebné stanovit pravidla a konkrétní odpovědnost za ničení cílů v úsecích palebného překrytí.

U prvosledových svazků může být pásmo odpovědnosti totožné s pásmem činnosti svazků nebo sektorem. U druhsledových svazků bude výhodnější stanovit sektor. Přitom sektor můžeme vymezit azimutem středu sektoru a hodnotou sektoru nebo azimutem hranic sektoru. Pásmo vymezíme body v terénu nebo hodnotou maximálního parametru vzhledem k azimutu středu sektoru. U armádních a frontových útvarů a svazků bude zpravidla výhodnější stanovit sektor.

V prostorech palebného styku (pokud přidělování cílů několika útvarům z jednoho VS není možné) odpovědnost za ničení cílů stanovíme tak, že u PLRK stejného typu určíme souseda odpovědného za ničení cílů v prostoru palebného překrytí, u PLRK různého výškového dosahu určíme podle činnosti ve výšce.

Můžeme tedy shrnout. Sladit palebnou činnost znamená centrálně z operačního stupně stanovit praxí ověřené výškové možnosti jednotlivých stupňů velení, vymezit hranice pásem (sektorů) odpovědnosti a stanovit odpovědnost v prostorech palebného styku. Současně předpokládat, že:

- velitelé jednotek povedou samostatně bojovou činnost ve stanoveném sektoru až do výšky 600 m;

- velitelé útvarů a náčelníci PVO pluků budou moci ovlivňovat palebnou činnost ve stanoveném pásmu (sektoru) od výšky 600 m, náčelníci PVO svazků od výšky asi 1000 m;

- velitel svazku PVO může centralizovaně řídit palebnou činnost oddílů v pásmu (sektoru) odpovědnosti od výšky asi 1500 m;

- náčelníci vojska PVO operačních stupňů velení mohou ovlivňovat palebnou činnost svých podřízených od výšky 3000—5000 m.

Bude-li každá jednotka, útvar, svazek uvedené (popř. v praxi ověřené) meze odpovědnosti přesně znát, pak palebný systém smíšeného uskupení pozemních prostředků PVO bude způsobilý plnit svou funkci s konkrétně stanovenou odpovědností. V průběhu operace pak půjde o jeho upřesňování k důležitým etapám operace anebo jeho obnovování, pokud byl úder nepřítel narušen.

Uvedené výškové hranice jsou teoretické, zpravidla minimální. Každý stupeň velení by měl mít zájem na jejich praktickém ověření při cvičeních, což by mělo být předmětem zkušebních úkolů při cvičeních jednotlivých stupňů velení. Nemůžeme je chápat dogmaticky, neboť se zaváděním dokonalejší radiolokační techniky a automatizovaných prvků či systémů se budou měnit časové možnosti a tedy i výškové hranice.

Sladování součinnosti se stíhacím letectvem by mělo vycházet stále více z faktu, potvrzeného četnou vojenskou literaturou, že základ soudobé PVO tvoří protiletadlové raketové prostředky. Proto by řešení součinnostních otázek mělo vycházet a respektovat uskupení pozemních prostředků PVO. Nejdříve je tedy potřebné vyřešit uskupení pozemních prostředků PVO a teprve pak na základě dosaženého prostorového a výškového překrytí pozemními prostředky PVO stanovit prostory:

- v nichž budou pozemní prostředky PVO a stíhací letectvo působit samostatně v plném rozsahu;

— v nichž budou pozemní prostředky PVO a stíhací letectvo působit společně.

Při vytvoření silného smíšeného protiletadlového raketového uskupení, překrývajícího palbou celý rozsah výšek, je nutné vlet stíhacího letectva do tohoto prostoru v zásadě zakázat. Pouze v jednotlivých případech by vlet mohlo povolit stanoveným signálem společné místo velení PVO na stupni frontu (armády). Tento prostor by byl omezen prostorem účinné působnosti protiletadlových raketových prostředků středního dosahu. Stíhací letectvo by působilo před a za tímto prostorem, kde protiletadlové prostředky nepůsobí.

Společný prostor činnosti by byl vymezován tam, kde sice protiletadlové raketové prostředky působí, ale nepokrývají palbou celý rozsah výšek, nebo kde v důsledku ztrát vznikly mezery v souvislém překrytí všech výšek, popř. se výrazně snížily bojové možnosti.

V průběhu operace, kdy dojde ke změně uskupení protiletadlových raketových prostředků a také jejich možností, bude třeba situaci od situace prostory samostatně a společně činnosti upřesňovat.

Pro společné působení v jednom prostoru je nutné stanovit pravidla součinnosti pro případ přechodu od jednoho způsobu k druhému (rozdělení úsilí podle výšek, směrů, sektorů, čar, času, cílů) a také signály zabezpečující rychlou realizaci změny součinnostního způsobu. Tato pravidla mohou být předem zpracována ve formě tabulky a vydána všem útvarům vojska PVO i stíhacího letectva.

Sladění bojové činnosti se sousedy by mělo zahrnovat stanovení odpovědnosti za ničení cílů v prostoru palebného styku, přičemž by mohlo platit pravidlo, že za styk vždy odpovídá pravý nebo zadní soused, pokud nebude výslovně nařízeno jinak. Pokud jde o palebné překrytí kompletní různého výškového dosahu, je možné stanovit výškové hranice, ve kterých odpovídá za ničení cílů vždy určitý druh prostředků PVO, např. do výšky 5000 m útvar PVO malého dosahu, nad 5000 m útvar PVO středního dosahu. Přímé rozdělování cílů v prostorech palebného překrytí některým ze součinnostních útvarů je možné mezi útvary vybavenými stejnými typy automatizovaných systémů velení a tomu odpovídajícímu jednotnému topografickému připojení. Není však v současné době možné mezi útvary vybavenými různými automatizovanými systémy velení na jiném, než planšetovém základě. Tyto možnosti je třeba v praxi ověřit, neboť jde v podstatě o možnosti řízení protiletadlové raketové skupiny z VS některého z útvarů skupiny, které by plnilo funkci VS skupiny. Tento úkol by mohla plnit i nadřazená místa velení PVO armády (frontu), avšak za podmínky, že bude organizována samostatní síť řízení palby celého smíšeného uskupení, což je za současných podmínek, vzhledem k nejednotnosti informace o vzdušné situaci, obtížně realizovatelné. Proto řešení této otázky pomocí stanovených pravidel bude zatím nejjednodušší a v současných podmínkách nejrealnější.

Sladění palebné činnosti s PVOS by mělo zahrnovat stanovení odpovědnosti za ničení cílů mezi útvary a svazky PVOS a PVO pozemního vojska, popřípadě odpovědnosti za přidělení cílů některým z míst velení. Přitom by mělo platit, že pokud budou útvary PVOS rozmístěny v prostoru prvních dvou pásem PVO (v prostoru prvosledových armád) a systém velení PVO pozemního vojska je rozvinut, je jejich palebná činnost koordinována ze společného místa velení PVO frontu (armád) a naopak, pokud budou prostředky PVO frontu rozmístěny

ve větší hloubce (v pásmu PVOS), bude jejich palebná činnost koordinována z míst velení PVOS.

Budou-li uvedené otázky vyřešeny, můžeme říci, že součinnost byla z palebného hlediska sladěna a jednotlivé druhy vojsk i prostředků mají vymezenou jasnou odpovědnost za splnění úkolů v rámci jednotného palebného systému. Předpokladem je však i jednotný systém velení, založený na správné činnosti společných míst velení na operačních stupních.

Problémem centralizovaného spojení se nebudu zabývat. Otázky byly řešeny pro potřebu MNO SV PVO ve VV-RZ-12-03 a především ve VV-RZ-12-12. Zkušenosti ze cvičení Taran181 ukazují, že systém radioreléového spojení, který byl na cvičení zkoušen mezi místy velení PVO frontu, armád a svazků, sice kvalitu spojení podstatně zlepšil, problém rychlého přenosu radiolokační informace a také hlášení o průběhu bojové činnosti však nevyřešil. To znovu potvrdilo, že není jiná cesta řešení tohoto problému, než automatizace. Nesporně se osvědčila společná místa velení na operačních stupních, i když úroveň jejich vybavení také neodpovídá potřebám vojska PVO. Bylo zřejmé, že na těchto místech by měly být umístěny bojové směny způsobilé řídit bojovou činnost prostředků PVO, včetně stíhacího letectva (analogicky jako u PVOS). Úkoly ostatních druhů letectva by se měly řešit z jiného pracoviště.

V průběhu operace dojde v důsledku manévru silami PVO a ztrát k narušení jednotného palebného systému. Bojová činnost bude vedena ve větší míře decentralizovaně a jen k důležitým etapám operace (průlom důležitých pásem obrany nepřítele, násilný přechod širokých vodních překážek, zasazení druhého sledu frontu, splnění bližšího a dalšího úkolu) bude možné jednotný palebný systém obnovit. Proto je třeba, aby většina na počátku operace přijatých opatření ke sladění palebného systému zůstala v platnosti i v průběhu operace.